

Rozhovor s Vojenem Ložkem juniorem

František Pojer

Vojen Ložek na brigádě na Paní hoře. Foto Jindřich Prach

Kdy jsi poprvé navštívil Český kras? Co si z toho pamatuješ?

Český kras jsem poprvé navštívil někdy koncem padesátých let s tátou, který chodil dokumentovat kvartérní profily u Karlštejna a Srbska, případně jsme šli jen na výlet kolem Bubovických vodopádů.

Po absolvování VŠ jsi nastoupil na Správu CHKO a pracuješ zde dodnes. Jaké byly začátky?

Po absolvování Vysoké školy zemědělské v Suchdole jsem v srpnu 1977 nastoupil na tehdejší Středisko státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje v Hyberské ulici, šel jsem na rok na vojnu a v září 1978 přišel na Správu CHKO Český kras, která byla součástí Střediska.

Kolik vás bylo tehdy na Správě, jak jste měli rozdělenou práci?

Tehdy měla Správa jen tři pracovníky a sekretářku na částečný úvazek. Vedoucí ing. Petr Moucha

řešil lesní hospodářství, vyřizoval stanoviska pro KNV, jezdil na jednání a připravoval vyhlášení maloplošných CHÚ (Kotýz, Lom u Kozolup). Kolegyně (také zemědělská inženýrka) měla na starosti život přírodu a práci s veřejností. Já jsem dostal na starost terénní a strážní službu, která byla tehdy zajišťována výhradně dobrovolníky. Podílel jsem se na založení základní organizace Českého svazu ochránců přírody fungující při Správě CHKO, která se postupně rozrostla až na více než sto členů.

Správa původně sídlila v Berouně, kdy jste se přestěhovali do Karlštejna?

Správa zpočátku sídlila jen ve dvou malých kancelářích v Berouně a teprve na počátku osmdesátých let, po získání malého domu pod hřbitovem, se přestěhovala do Karlštejna. Svépomocí jsme postupně zařídili nejprve dvě a později čtyři kanceláře v patře domku, kde v přízemí ještě byly byty nájemníků. Začátky v Karlštejně byly těžké, budova neměla připojení na vodovod ani

kanalizaci. Suchý záchod byl na dvorku, pro vodu jsme chodili k hydrantu přes ulici a telefonovat na poštu.

Co bylo hlavní náplní práce před rokem 1989, potažmo 1992, kdy vstoupil v platnost nový zákon o ochraně přírody a krajiny?

V osmdesátých letech jsem se zabýval hodně organizováním brigád s dobrovolníky z partnerské základní organizace ČSOP, která koncem osmdesátých let zajišťovala veškeré terénní práce, a měla proto jednoho až dva stále pracovníky a příslušnou techniku (např. malotraktor s nářadím a motorové pily). Kromě práce na Správě CHKO jsem zastával i funkci jednatele této ZO. Aktivně pracujících dobrovolníků bylo kolem sedmdesáti, z toho asi čtařicet až padesát strážců. Pracovali jsme hlavně na likvidaci nepůvodních a expanzivních stromů (akát, černé borovice, jasan) a křovin (čimišníky, štedřence, měchýřníky, ptačí zob, trnky) tenkrát hojně rozšířených na stepích v rezervacích Karlštejn a Koda a na Kotýzu. Postupně jsme získávali zkušenosti jak nejlépe a nejrychleji asanovat akátové porosty. Od pouhého vykácení a vyřezávání výmladků jsme přešli ke kroužkování kmenů a použití herbicidu Roundup na nátěr pařezů a postřik výmladků na list. Koncem devadesátých let, když se objevilo dostupné akumulátorové nářadí, jsme pak začali používat metodu navrtávání kmínků akvutačkou s aplikací koncentrovaného Roundupu, která se jeví na likvidaci akátu, ale i dalších dřevin (trnky, ptačí zob, jasan) jako neefektivnější. Na rozdíl ode dneška nebyla v osmdesátých letech s financováním managementu spojena téměř žádná administrativa, veškeré práce za celý rok, tehdy ve finančním objemu cca 100 000 Kčs, byly uvedeny v jediné objednávce pro ZO ČSOP (na dvou stranách A4) a koncem roku se zaplatila jediná faktura. Bylo tedy daleko více času na řízení a kontrolu prací přímo v terénu, kde jsem tenkrát trávil i více než polovinu roční pracovní doby. Také jsem organizoval a řídil strážní službu, která byla tehdy hodně intenzivní, každý víkend bylo v terénu v jádrové oblasti krasu pět až osm strážců.

Postavili jste tehdy i novou Kubrychtovu boudu, ikonický objekt u Bubovických vodopádů

V polovině osmdesátých let, po smrti bábin-ky Kubrychtové, jsme ji koupili od dědiců. Ale bouda byla hodně shnilá, neměla žádné pevné základy. Problém, zda ji opravit, nebo postavit novou, se vyřešil požárem, kterému bouda podle- lehla. Na přelomu osmdesátých a devadesátých let jsme pak prakticky svépomocí, s vydatnou pomocí dobrovolníků z ČSOP, postavili zcela nový montovaný objekt z dřevěných panelů, obložený palubkami, aby alespoň přibližně vzhledem odpovídal staré boudě.

Jak se pracovalo s veřejností?

Pro veřejnost se obdobně jako dnes pořádaly exkurze, často pod vedením vybraných odborně zdatných strážců z ČSOP. Od konce sedmdesá- tých let jsme budovali naučné stezky, první z nich, na Zlatém koni, byla otevřena v roce 1977 ještě před mým nástupem na Správu CHKO. V druhé polovině osmdesátých let jsme postupně vybu- dovali naučná stezka Svatojánský okruh a pak dlouhou NS SPR Karlštejn se sedmnácti zastáv- kami. Ve spolupráci s CHKO Křivoklátsko vznikla vodácká NS Berounka.

Co se hlavně změnilo s platností nového zá- kona od roku 1992?

V té době jsem, po odchodu ing. Petra Mouchy na ústředí v Praze v roce 1991, byl až do roku 1998 zastupujícím vedoucím Správy CHKO. Správa získala nové pravomoci, stala se správním orgánem. To bylo velmi důležité, neboť tlak na přírodu se v té době velmi zvýšil, zejména co se týká snah o rozšiřování zástavby obcí. Naše stanoviska získala váhu rozhodnutí, takže se odvážné developerské záměry z divokých de- vadesátých let dařilo alespoň částečně usměrnit (např. stavbu golfového hřiště v Karlštejně se podařilo odsunout z míst v těsné blízkosti NPR Karlštejn) nebo zcela odvrátit. Začala přibývat administrativa, ale zároveň se postupně rozšířil počet pracovníků Správy na osm osob. Začaly se postupně zpracovávat nejprve dílčí a posléze komplexní plány péče pro jednotlivá CHÚ.

Jak hodnotíš vývoj naší ochranné instituce od vzniku Českého ústavu ochrany přírody v roce 1990 přes „Správu správ“ a Správu ochrany pří- rody až po dnešní Agenturu (AOPK ČR)?

Vývoj naší instituce hodnotím značně rozpo- rupně. Sice se například neobyčejně zlepši- lo plánování a evidence managementových zásahů v aplikacích AOPK, ovšem na druhou stranu jsou tyto aplikace značně těžkopádné a znamenají velkou administrativní zátěž na

VOJEN LOŽEK

V roce 1977 absolvoval fyto technický obor na Vysoké škole zemědělské v Praze a nastoupil na tehdejší Středisko státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje, kde (zjednodušeně řečeno) pracuje dodnes a se 45 lety zaměstnání je asi v AOPK ČR rekord- manem. Původní organizace byla včleněna do Českého ústavu ochrany přírody, ten se později rozdělil a pak zase spojil pod jiným jménem a Vojen Ložek celou dobu pracuje na Správě CHKO Český kras, s několika eta- pami, kdy byl zastupujícím vedoucím Správy.

Mezi jeho záliby patří kromě dobrovolné ochrany přírody turistika (dříve i jeskyňářství) a fotografování přírody. Je také fanouškem či obdivovatelem železnice a dopravy vůbec (zejména vzhledem k životnímu prostředí).

úkor práce v terénu. Nástup počítačů umož- nil dříve nepředstavitelné možnosti evidence o výskytu druhů a biotopů v aplikacích NDOP a mapování Natury, ale zároveň nám adminis- rativu neulehčil, ale spíše zkomplikoval, neboť velmi usnadňují výrobu písemností ve velkém. V době „Správy správ“ všechno fungovalo po- měrně jednoduše a operativně. Od začlenění správ CHKO do AOPK a zejména od vzniku nové organizační struktury regionálních pra- covišť mnohdy značně vážně komunikace a předávání informací mezi ústředím AOPK a správou CHKO. Stav naší organizace mi sil- ně připomíná některé postřehy z knihy „Nové zákony profesora Parkinsona“ (Mladá fronta, 1984) humorně kritizující poměry v institucích Velké Británie v padesátých letech 20. století.

Co považujete za největší ochranný úspěch v Českém krasu?

Myslím, že se nám podařilo dobře rozjet ma- nagement travních porostů a lesostepí, který již přináší první pozitivní výsledky ve zvětšování populací některých chráněných druhů rostlin a hmyzu. Také se podařilo dobře nastartovat záchranný program pro zvonovec lililistý a re- gionální akční plán pro včelník rakouský.

Za velký úspěch považuji, že se po roce 2000 povedlo s těžební společností Velkolomu Čertovy schody dohodnout (po provedeném přírodovědeckém průzkumu) rozdělení oblastí zájmu v jejím obrovském dobývacím prostoru

na část, kde Správa CHKO garantovala dlouho- době možnost těžby vydáním výjimky z ochran- ných podmínek CHKO. Naopak těžbař umožnil na svých pozemcích v dalších částech DP vyhláše- ní přírodních rezervací Kobyla a Na Voskopě, i když v části tohoto území již měl povolení k za- hájení těžby. V rámci kompenzačních opatření také těžbař financuje managementové zásahy v NPP Kotýz a PR Kobyla, hlavně pastvu.

A co se naopak (zatím) nepovedlo?

Myslím, že se dlouhodobě příliš nedaří bránit degradaci krajinného rázu v CHKO, zejména vzhled nové výstavby v obcích je často problém. Také se příliš nedaří ochránit cenné biotopy skal a skalních stepí před stupňujícím se tlakem na zabezpečení komunikací pod skalami. Množí se návrhy na sanaci skalních výchozů pomocí sítí ne- jen nad železniční tratí, ale v poslední době i nad silnicemi a cyklostezkami. Mám obavu, že napří- klad dojednané kompromisy a zmírňující opat- ření v rámci rekonstrukce železniční trati Zadní Třeboň – Beroun nejsou dostatečné a nezabrání značné redukci populací lomikamenů a hvozdí- ku sivého, které mají v Českém krasu na těchto skalách těžiště výskytu v CHKO. Také realizace ÚSES a zprůchodnění krajiny obnovou zaniklých, rozoraných polních cest postupuje velmi pomalu.

Máš nějakou osobní vizi přírody a krajiny v Českém krasu? Co přeješ CHKO do dalších padesátí let?

Přeji si například, aby se podařilo managemen- toвыми zásahy obnovit dřívější rozsah stepí, lesostepí a nízkých pastevních lesů v NPR Karlštejn a Koda a zachovat tak vzpomínku na zaniklé způsoby hospodaření a znovu vytvořit podmínky pro cenné druhy a společenstva.

Trvalou inspirací pro ochranu přírody nejen v Českém krasu byl tvůj otec RNDr. Vojen Ložek, DrSc. – V čem nejvíce?

Otec uměl velmi dobře integrovat pohledy na dění v přírodě z různých oborů a vysvět- lovat dlouhodobé vlivy člověka na vývoj pří- rody. Velmi rád a trpělivě tohle všechno vy- světloval jak studentům, tak i pracovníkům ochrany přírody. A často přidával humorné historky z doby působení Jaroslava Petrboka v Českém krasu. Na tomto základě jsem již dávno pochopil, že v takové dlouhodobě člo- věkem ovlivňované oblasti, jakou je Český kras, je nutno v chráněných územích pre- ferovat aktivní management před tradičním ochranným konzervatismem. ■

Děkuji za rozhovor.